

Kindvriendelijk internet

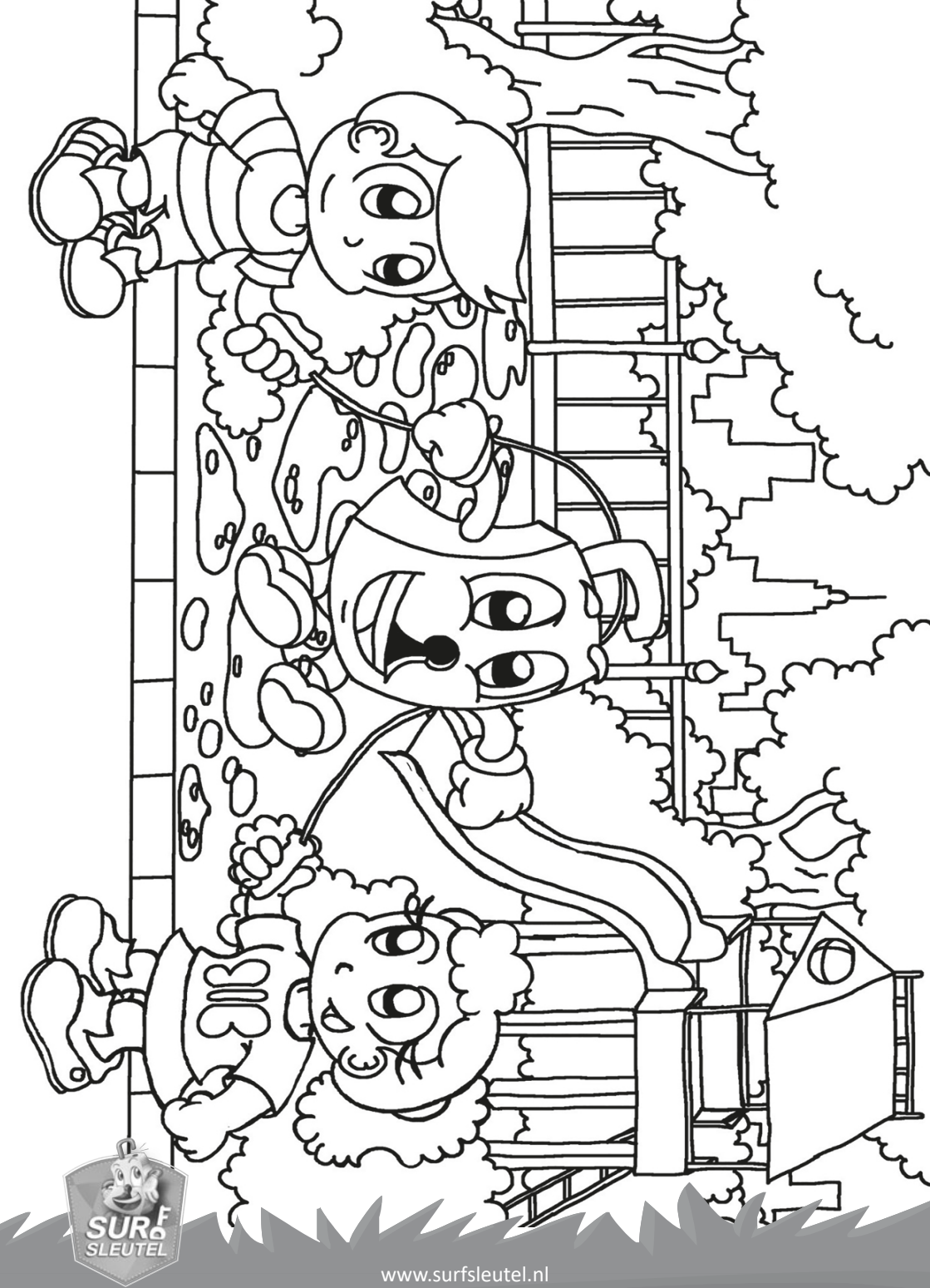

Brochure "De Surfsleutel" jaargang 11 nummer 34

Voorwoord brochure 34	3
Covid-19 en de gevolgen ervan voor het beschermen van kinderen online	4
Wat de redactie opviel	8
Goede foute link	11
Dit is hoe buitensluiten op sociale media eruit kan zien	12
Zo ga je als opvoeder in gesprek over Squid Game	14
Tieners verkiezen techniek & programmeren boven taalles	17
Deepfake!	22
Vouw jouw MediaDiamant	26
Organisaties op het gebied van Internetveiligheid en mediawijsheid	30
Brochure kinderinternet de Surfsleutel	33
Kinderinternet de Surfsleutel	35
Colofon	36

Voorwoord brochure 34

Dat je niet zomaar alles moet geloven wat op internet wordt verteld of getoond is intussen wel bekend. Het is soms ook goed om op te passen met hoe je nieuwe apps gebruikt. De redactie vond een aantal artikelen waarin meer wordt verteld over welke informatie je kunt plaatsen op bijvoorbeeld Facebook, hoe influencers geld verdienen met hun activiteiten op social media en hoe bijvoorbeeld TikTok ook minder leuke kanten heeft.

Een ander voorbeeld is Deepfake. Hierbij worden video's zo levensecht gemanipuleerd dat je bijna niet kunt zien dat ze niet echt zijn. Hiermee kunnen dan allerlei nep berichten worden gemaakt alsof ze door bijvoorbeeld bekende Nederlanders zijn opgenomen. In deze brochure vind je meer informatie over Deepfake en hoe je dit kunt herkennen.

Kinderen kijken steeds meer tv via online diensten als Netflix, Disney+ en Videoland. Hierop worden ook zeer gewelddadige series als Squid Game getoond, die heel veel impact kunnen hebben op vooral jonge kinderen. In deze brochure vertelt Geert van der Veen meer over deze serie en geeft advies over hoe ouders hierover met hun kinderen in gesprek kunnen gaan.

Tenslotte hebben we een verhaal over hoe kinderen kunnen worden buiten gesloten op social media en laat Klaartje Schüngel zien wat dit betekent en hoe kinderen, ouders en de school samen kunnen werken om dit op te lossen.

Zijn er verder nog onderwerpen over internet of sociale media waar je meer over zou willen weten, laat het ons dan even weten via redactie@surfsleutel.nl. Dan kijken wij of we er de volgende keer iets over in de brochure kunnen plaatsen.

Namens de redactie veel kindvriendelijk Surfsleutel plezier!

Paula Lagerwerf

Covid-19 en de gevolgen ervan voor het beschermen van kinderen online

UNICEF richtlijnen, april 2020

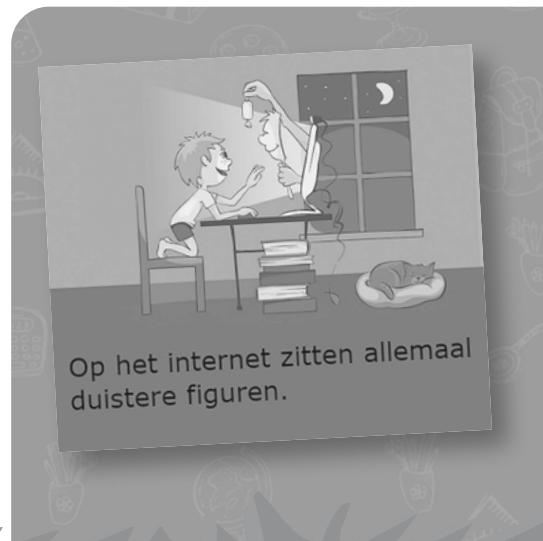
Sinds 3 april 2020 heeft Covid-19 volgens UNICEF geleid tot volledige school sluitingen in tenminste 188 landen waardoor meer dan 90% van de scholieren wereldwijd zijn getroffen. Dit en de maatregelen om het samenkomen van personen te beperken, hebben online platformen en communities essentieel gemaakt. Kinderen en hun families gebruiken meer dan ooit digitale oplossingen om het leren, socialiseren en spelen van kinderen te ondersteunen.

Hoewel digitale oplossingen enorme mogelijkheden bieden voor het in stand houden en bevorderen van de rechten van kinderen, kunnen diezelfde oplossingen ook de blootstelling van kinderen aan online risico's vergroten. Daarom heeft UNICEF in april 2020 richtlijnen uitgebracht om regeringen, de ICT-industrie, ouders en verzorgers aan te sporen alert te zijn en maatregelen te nemen om de online risico's voor kinderen te beperken. Samen moeten zij ervoor zorgen dat online ervaringen van kinderen veilig en positief zijn.

In dit artikel worden de belangrijkste punten uit deze richtlijnen vermeld, maar voor de volledige tekst verwijzen we graag naar de bronvermeldingen onder dit artikel.

COVID-19 heeft abrupt het dagelijkse leven van kinderen online gemaakt

Door Covid-19 verplaatsen steeds meer aspecten van het dagelijkse leven van mensen zich naar online. Het internetgebruik is in sommige delen van de wereld met 50% gestegen. Dit veroorzaakt grote veranderingen in het privé en school leven van leerlingen en ouders.

Internetverslaving is een serieus probleem!

Het biedt kinderen vele mogelijkheden om te leren op afstand, contacten te onderhouden met vrienden en familie, maar vooral jonge kinderen komen door de pandemie in contact met tools die niet voor hen gemaakt zijn. Ook ouders moeten een balans vinden in het ondersteunen van hun kinderen in de nieuwe online werkelijkheid en hun eigen werk.

Toegenomen online activiteit ondersteunt het leren, socialiseren en spelen, maar veroorzaakt voor hen ook een verhoogd risico.

Door een toenemend internetgebruik lopen kinderen een groter risico op online schade, zoals seksuele uitbuiting en cyberpesten. Ook kunnen ze sneller in contact komen

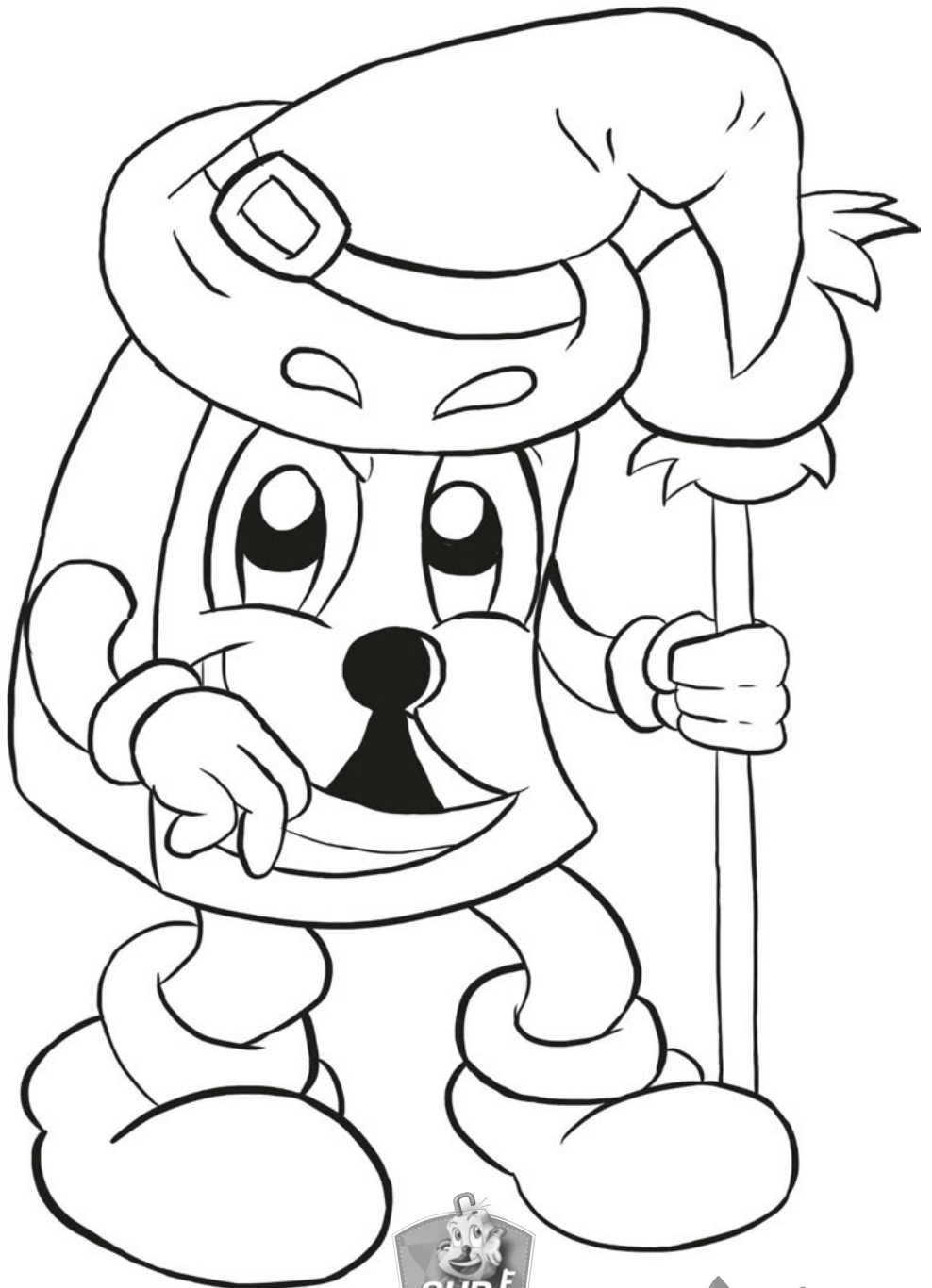
met ongeschikte content en kunnen hun gegevens ongewenst worden verzameld en gebruikt. Het is belangrijk dat maatregelen om risico's te verkleinen in evenwicht zijn met de rechten van kinderen op vrijheid van meningsuiting, toegang tot informatie en privacy. Het is van essentieel belang om kinderen geïnformeerd en betrokken te houden en hen zo in staat stellen om het internet veilig te gebruiken.

Overheden, bedrijven, scholen en ouders moeten samenwerken om ervoor zorgen dat de online ervaringen van kinderen veilig en positief zijn

In het kader van COVID-19 is voor het online veilig houden van kinderen een gecoördineerde, dringende actie nodig van alle betrokken partijen. Hierbij geldt een aantal uitgangspunten:

1. Geef kinderen online mogelijkheden en verantwoordelijkheid.
2. Ondersteun ouders en verzorgers om kinderen te helpen online veilig te blijven
3. Zorg voor een veilige online leerervaring voor leerlingen
4. Versterking van nationale preventie-, respons- en ondersteunende diensten.
5. Maak online platforms veilig en toegankelijk voor kinderen

www.surfsleutel.nl

Met betrekking tot dit laatste punt zouden bedrijven vooral jongere kinderen en hun ouders en verzorgers moeten helpen online hulpmiddelen veilig te gebruiken door :

- Het aanpassen van online veiligheidshulpmiddelen aan verschillende leeftijdsgroepen en deze hulpmiddelen meer toegankelijk te maken op hun platforms om kinderen, ouders en verzorgers te informeren over online risico's en toegang te verstrekken tot ondersteunende diensten;
- Het aanbieden van duidelijk bewegwijzerde en gebruiksvriendelijke technische tools en oplossingen (bijv. 'Ouderlijk toezicht') die ouders en verzorgers in staat kunnen stellen hun kinderen te helpen digitale technologie te ervaren op een manier die geschikt is voor de leeftijd;
- Het versterken van berichtgeving over veilig en verantwoordelijk online gedrag en het ondersteunen van kinderen bij het ontwikkelen van 'Digitale Weerbaarheids'-vaardigheden.

Tot zover de richtlijnen zoals UNICEF deze heeft opgesteld.

De redactie van Kinderinternet De Surfsleutel onderschrijft deze richtlijnen volledig. Het actief verbeteren van de veiligheid van kinderen op het internet en het vergroten van hun mediawijsheid (en die van hun ouders) is de basis van alle activiteiten van de redactie van de Surfsleutel. Kern hiervan is Kinderinternet de Surfsleutel, een gebruiksvriendelijke website waarbinnen ruim 3500 creatieve en educatieve webpagina's zijn opgenomen die door onze webredactie dagelijks up to date worden gehouden. De Surfsleutel is kosteloos voor iedereen beschikbaar.

Daarnaast geeft de redactie van de Surfsleutel in samenwerking met DNB Groep B.V. ieder kwartaal een Surfsleutel brochure uit vol informatie en tips op het gebied van veilig internet en mediawijsheid. Deze brochure wordt mogelijk gemaakt door regionale adverteerders en in dezelfde regio verspreid op verschillende basisscholen. U kunt een aantal van deze brochures ook terugvinden in de voetnoot onderaan www.surfsleutel.nl.

Bronnen:
Covid-19 and its implications for protecting children online, unicef.nl
April 2020

Is het oké om babyfoto's op social media te plaatsen?

Bijna iedereen kent wel iemand die constant beelden van zijn of haar baby deelt. Soms gaat het om leuke, grappige gebeurtenissen, maar er komen ook weleens foto's langs die misschien iets te intiem zijn om met de wijde wereld te delen. Zo ontstond er ophef toen Roxeanne Hazes een foto deelde van zichzelf met haar baby in bad. Ook Ali B kreeg kritiek over zich heen toen hij een douchefoto met zijn zoontje maakte.

Lees meer: <https://bit.ly/Surfsleutelbabyfotos>

Tieners begrijpen het verdienmodel van influencers, maar sluiten liever de ogen voor reclame.

Influencers verdienen geld door sponsordeals aan te gaan. Ze worden betaald door bedrijven als ze een product plaatsen in een foto of video, of een product aanbevelen. Influencer zijn is op die manier een baan. Tieners zijn de grootste doelgroep van influencers. Een groep die bedrijven graag willen bereiken, maar ook een groep die kwetsbaar blijkt. Hoe gaan we om met influencermarketing?

Lees meer: <https://bit.ly/Surfsleutelinfluencers>

Ruben geeft gratis gitaren en lessen aan kinderen die het moeilijk hebben

Wat doe je als gitarist tijdens de lockdown?

Ruben Hoeke besloot een gitaarset die hij over had weg te geven aan een kind die het niet kon bekostigen. Inmiddels heeft hij dat al met 260 gitaren gedaan én geeft hij gratis online lessen. Want ieder kind moet volgens hem de mogelijkheid krijgen om muziek te maken. "Het is een verrijking."

Door de jaren heen gaf Ruben, die al dertig jaar gitaar speelt, al eens een exemplaar weg dat hij niet meer gebruikte. “In 2019 heb ik er één weggegeven aan een weeshuis in Ecuador. Die kinderen gingen met z’n allen lekker op die elektrische gitaar rammen”, zegt hij. “Ik dacht: daar moet ik misschien een keer iets mee doen.”

<https://bit.ly/Surfsleutelgitaarles>

Vijf dingen die gevaarlijk zijn aan TikTok

TikTok doet heel veel dingen goed. Het zorgt ervoor dat jongeren lekker bewegen en dansen, mensen leren elkaar geweldige life-hacks en sommige mensen verdienen er zelfs hun brood mee. Het is alleen niet altijd alleen maar leuk en goed. TikTok heeft ook een gevaarlijke kant. Het kan namelijk tics triggeren.

Het is bekend dat social media triggerend kunnen werken voor mensen die bijvoorbeeld aan anorexia lijden of aan zelfbeschadiging doen. Inmiddels is bekend dat het ook iets heel anders kan triggeren: tics. De krant Wall Street Journal schrijft dat er bij tieners tics worden geconstateerd na het kijken van filmpjes van creators met Gilles de la Tourette. In vrij grote getale ook: een neuroloog zag het aantal jongeren met tics oplopen tot tien keer zoveel als normaal. Wel hadden die kinderen al andere psychische problemen voor de tics startten.

Lees voor nog meer gevaren van TikTok: <https://bit.ly/Surfsleutelgevaarlijkaantiktok>

Dit is hoe buitensluiten op sociale media eruit kan zien

Een moeder liet Klaartje Schüngel, oprichter van SocialmediaIMPACT, zien hoe haar dochter van 14 jaar uitgesloten werd op WhatsApp. Een klasgenoot had haar in een appgroep uitgenodigd en vervolgens laten weten dat de hele klas daarin zat, behalve zij. Daarna werd de dochter uit de groep gegooid met de vermelding: “Zie je nou wel, niemand vindt jou leuk.” En daar kon ze het mee doen.

Dat deze moedwillige buitensluit actie online plaatsvond, maakte de pijn er niet minder op. Het was haar duidelijk gemaakt dat ze er niet bij hoorde. Ze voelde zich machteloos en zag er tegenop om na het weekend haar klasgenoten weer te zien.

Fysieke pijn

Uit onderzoek (Eisenberger et al., 2003) blijkt dat bij sociale uitsluiting dezelfde hersengebieden worden geactiveerd als bij fysieke pijn. Ook wordt bij pubers die jarenlang zijn buitengesloten door klasgenoten een alarmsysteem in de hersenen versterkt geactiveerd op het moment dat ze opnieuw te maken krijgen met uitsluiting (onderzoek Universiteit Leiden – G.J. Will, 2015). Buitensluiten doet dus pijn en pubers die hier langdurig mee te maken hebben gehad lijken hiervoor gevoeliger te zijn op het moment dat dit pestgedrag zich weer aandient.

Valt online buitensluiten onder cyberpesten?

We spreken van buitensluiten als iemand buiten de groep wordt geplaatst. Soms gebeurt dit onbewust, zonder de intentie te kwetsen. De ontvanger kan zich daar dan wel vervelend over voelen. Hebben we op sociale media te maken met kwade opzet, machtsmisbruik en herhaaldelijk uitsluitgedrag, dan is dit een vorm van cyberpesten.

Buitensluiten via appgroepen

Het lijkt alsof leerlingen voor elke activiteit of interesse een appgroep aanmaken. Te pas en te onpas plaatsen ze elkaar in en uit die groepen. Op Instagram, Snapchat, Whatsapp en Discord kan dit de gemoederen flink bezighouden. Ook hier is de context bepalend. Een appgroep met de naam “Feestje zonder bitch Demi” heeft tot doel Demi openlijk uit te sluiten en te kwetsen.

Zeker als Demi hier een schermafdruk van te zien krijgt. Zo'n actie is overduidelijk een stoot onder de gordel. Achter een appgroep genaamd "Feestje" waarvoor Demi niet uitgenodigd is, hoeft niet per se pestgedrag te zitten.

Hoe ziet buitensluiten op sociale media eruit?

Buitensluiten op sociale media neemt vele gedaanten aan, zoals:

- Berichten negeren
- Bewust niet liken, commenten of taggen
- Bewust een slechte tag geven (hoektag)
- Uit de groep gooien
- Ontvolgen
- Blokkeren
- (Stiekem) een nieuwe groep aanmaken en een persoon niet uitnodigen
- Iemand niet mee laten spelen in een game
- Roddelen over iemand die niet in de groep zit

Online buitensluiten is een groepsprobleem

Waar wordt buitengesloten is onveiligheid. Het maakt niet uit of dit nou op school, de sportclub of in een digitale omgeving gebeurt. Alle jongeren die hier getuige van zijn hebben hier in meer of mindere mate last van. Het is beschadigend gedrag en zorgt voor een onveilige sfeer in een groep.

Handelingsverlegenheid, groepsdruk of angst om zelf slachtoffer te worden zijn veelgenoemde redenen waarom jongeren niet ingrijpen. Daarom is het belangrijk dat jongeren leren wat ze kunnen doen als iemand buitengesloten dreigt te worden.

- Leg uit hoe de groepsdynamiek werkt bij buitensluiten: elk groepslid speelt hierin een eigen rol. Ook online.
- Bespreek dat sociale uitsluiting pijn doet (zie eerdergenoemde onderzoeken).
- Vraag jongeren om voorbeelden van online buitensluiten. Wat hebben ze zelf meegemaakt en welke rol speelden zij hierin?
- Doorloop de stappen die ze kunnen ondernemen om buitensluiten op social media aan te pakken.
- Stimuleer jongeren om hulp te vragen als ze er zelf niet uitkomen. Vertel bij wie ze terecht kunnen.

Bespreekbaar gemaakt in de klas

Eén van de klasgenoten van de dochter benaderde haar via de privé chat. Ze had gezien dat de dochter in en uit de groep werd gezet en keurde het gedrag van de pester af. En ze bleek niet de enige te zijn. Op school zijn ze samen naar de mentor gegaan en hebben ze hem gevraagd om dit bespreekbaar te maken in de klas.

Door: Klaartje Schüngel

Bron: <https://www.mediawijzer.net/online-buitensluiten/>

Zo ga je als opvoeder in gesprek over Squid Game

'Beter uitleggen, dan verbieden'

Door: Geert Van Der Veen

Webredacteur bij Netwerk Mediawijsheid

De Netflix-serie Squid Game is een wereldwijde hit. Ook in Nederland. De harde, maatschappijkritische Zuid-Koreaanse serie is veelbesproken en vindt op allerhande manieren zijn weg naar social media en het echte leven. Ook (te) jonge kijkers worden op deze manier geconfronteerd met de gewelddadige serie.

Hoe kunnen ouders en opvoeders hiermee omgaan? En hoe gaan ze in gesprek met kinderen die (beelden van) de serie hebben gezien? Netwerk Mediawijsheid zet een aantal tips van netwerkpartners voor je onder elkaar.

Wat is Squid Game precies

Squid Game is een Zuid Koreaanse serie die te bekijken is via Netflix. De serie draait om een groep volwassenen met grote schulden. Ze nemen deel aan een programma waarin ze kinderspelletjes moeten spelen. De uiteindelijke winnaar verdient een groot geldbedrag. Maar wie in het spel verliest, wordt (op gruwelijke wijze) gedood.

Waarom is de serie zo populair

De serie wordt wereldwijd zeer goed bekeken. 'De thematiek van de kloof tussen arm en rijk, schulden, kritiek op het kapitalisme in een context van een spel op leven en dood, is herkenbaar en raakt een snaar van Nederland tot Amerika', verklaart filmjournalist Thijs Schrik de wereldwijde populariteit.

De serie is niet geschikt voor kinderen

Squid Game is schadelijk voor kinderen onder de 16 jaar, waarschuwt Kijkwijzer. Toch komen veel kinderen in aanraking met de serie. Bijvoorbeeld via berichten op TikTok en Instagram. De serie kan zo 'overslaan' naar het echte leven.

Kinderen op de basisschool zouden de spelletjes van de serie naspelen, waarna de verliezers worden geslagen, schrijft een Belgische school bijvoorbeeld in een Facebookpost naar ouders.

Dat veel (jonge) kinderen de serie kennen blijkt uit onderstaande video van het Jeugdjournaal. Hierin legt Tiffany van Stormbroek, van Kijkwijzer, uit waarom het niet goed is dat jonge kinderen de serie zien.

https://www.youtube.com/watch?v=u_pWxoZ_flbsgt=38s

Samen met je kind onderzoeken

Binnen Netwerk Mediawijsheid is veel kennis over hoe je als ouder, docent of opvoedprofessional om kunt gaan met onverwachte (online) trends.

Zo schrijft Klaartje Schüngel, van netwerkpartner Socialmediaimpact, over het belang van praten met je kind. 'Het blijft belangrijk om met je kind te praten over zijn interesses op social media en samen te onderzoeken wat er te beleven valt. De leuke, maar ook de minder leuke dingen.'

‘Ook helpt het als je kind weet wat het kan doen bij het zien van schokkende beelden. Laat merken dat je kind altijd bij jou terecht kan met vragen, twijfels of problemen.’

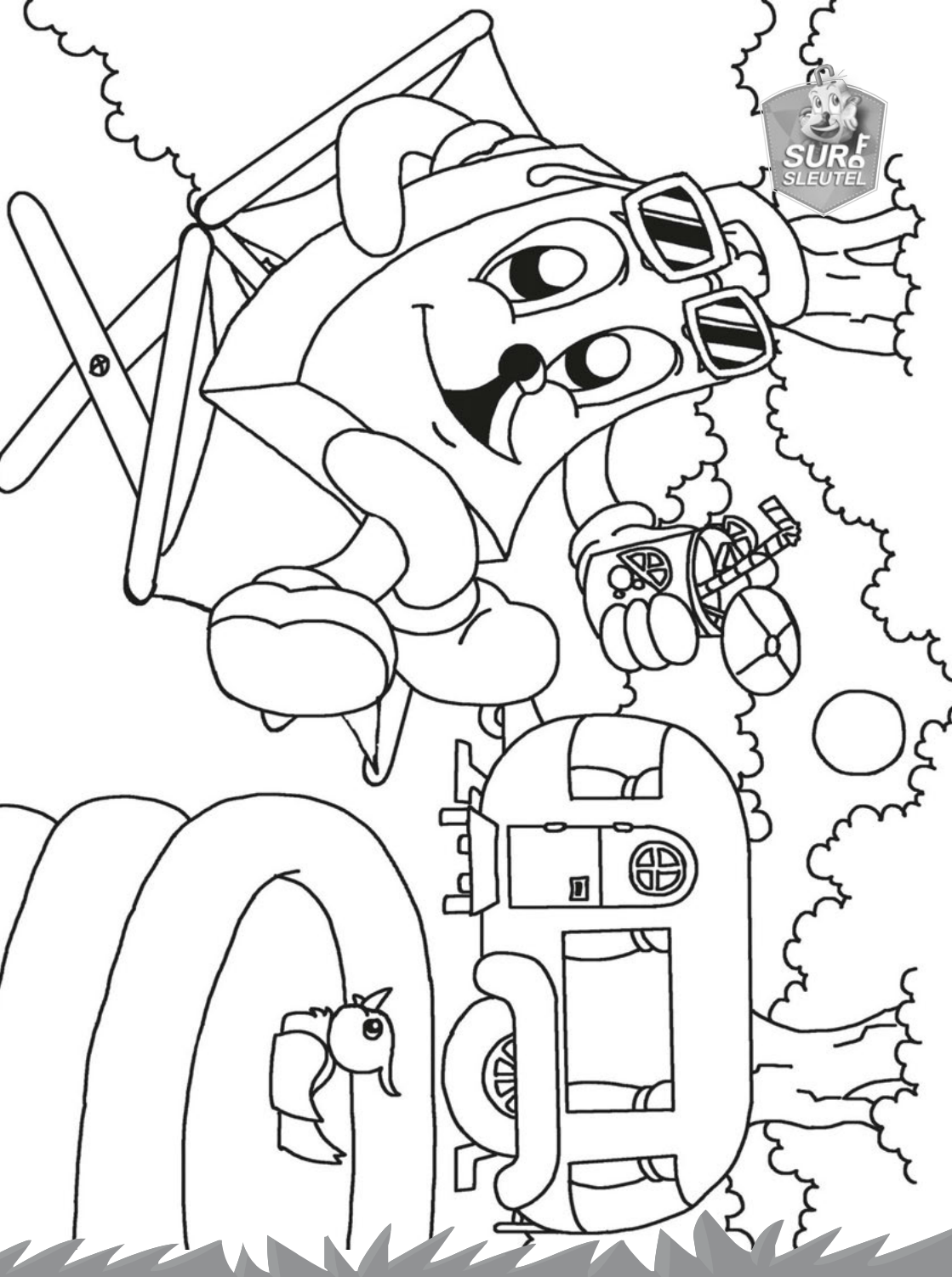
‘Beter uitleggen, dan verbieden’

‘Heeft een kind de serie, een aflevering of bepaalde beelden al gezien? Dan kun je er het beste met ze over praten’, stelt netwerkpartner Nicam, bekend van onder meer de Kijkwijzer. ‘Wat hebben ze nou gezien en wat vonden ze daarvan? Zien ze het als echt of als nep? Hiermee kun je wellicht wat van de angst die er leeft wegnemen.’

Bron: Mediawijsheid.nl

Tieners verkiezen techniek & programmeren boven taalles

Serious game MediaMasters over kansen en gevaren digitale media ging van start Hilversum, 4 november 2020

Donderdag 5 november jl. ging de tiende editie van MediaMasters van start, een unieke serious game over de kansen en gevaren van digitale media, speciaal voor leerlingen uit groep 7 en 8 van het primair onderwijs. MediaMasters wordt altijd gespeeld tijdens de Week van de Mediawijsheid (in 2021 van 5 t/m 12 november). Sinds de eerste editie in 2009 is MediaMasters al door meer dan 800.000 negen- tot twaalfjarigen gespeeld. In de tiende editie (2021) ontdekten de leerlingen spelenderwijs hoe mediawijs om te gaan met thema's als omgaan met WhatsApp, privacy, cybercriminaliteit, online pesten, nepnieuws en meer. In 2021 stonden er 5.500 klassen met in totaal zo'n 130.000 leerlingen – verspreid over heel Nederland – in de startblokken om de strijd aan te gaan om de felbegeerde titel: 'Meest mediawijze klas van Nederland'. Kijk op: <https://www.mediamasters.nl/> wie de winnaars van 2021 zijn

Kinderen zien belang van les in programmeren

De deelnemende klassen kregen iedere dag een stelling voorgelegd die betrekking heeft op mediawijsheid. In aanloop naar de landelijke wedstrijd konden klassen een DemoMissie spelen om alvast te oefenen met de vragen en om de personages uit de game te leren kennen. In deze DemoMissie was de volgende stelling opgenomen: 'je hebt als kind meer aan techniek- en programmeerles, dan aan taalles'. Ruim 60% van de deelnemende leerlingen was het hiermee eens. De eerste stelling tijdens de landelijke wedstrijd gaat over nepnieuws in relatie tot influencers en wordt voorgelegd aan meer dan 100.000 kinderen.

Talentedjacht-show is inspiratie voor verhaallijn MediaMasters

Tijdens de landelijke wedstrijd worden de leerlingen meegenomen in een spannend verhaal. In 2021 werd de jonge uitvinder Layla uitgenodigd voor het programma 'Jonge Uitvinders: The Battle'. Ze besloot mee te doen, maar haar uitvinding was nog niet af en haar tegenstander speelde het spel niet eerlijk. De leerlingen konden Layla helpen door het beantwoorden van vragen en het uitvoeren van opdrachten waarmee zij punten verdienden. Lukte het Layla en de leerlingen om de uitvinding toch op tijd af te krijgen en haar rivaal te verslaan?

De klas die tijdens de landelijke wedstrijd de meeste punten heeft gescoord, mag zich een jaar lang de meest mediawijze klas van Nederland noemen en heeft een mooie prijs gewonnen. Ook heeft iedere klas een MediaRapport gekregen. Daarin is te zien welke resultaten de klas behaald heeft voor thema's binnen het domein digitale geletterdheid. Zo weet de leraar direct welke onderwerpen extra aandacht nodig hebben.

MediaMasters in het speciaal onderwijs

MediaMasters is er ook voor dove of slechthorende kinderen uit groep 7 en 8. Het speciaal onderwijs heeft een eigen klassement en hoofdprijs. De video's zijn voorzien van ondertiteling en worden tijdens de Week van de Mediawijsheid ondersteund met gebarentaal. Scholen met slechtziende of blinde leerlingen kunnen dit jaar voor het eerst op aanvraag een document verkrijgen dat geschikt is voor uitlezen met een brailregel. Wat is jouw digitale balans? Je hebt het zelf in de hand.

MediaMasters is onderdeel van de Week van de Mediawijsheid. In 2021 was de Week van de Mediawijsheid van 5 t/m 12 november en stond in het teken van media en gezondheid. In een wereld vol media moeten we constant keuzes maken. Nog even je appjes checken of ga je vroeg slapen?

Hoe kun je media gebruiken om gezond te blijven? En hoe haal je met behulp van media het beste uit jezelf? Dat is namelijk voor iedereen anders. Waar voel jij je goed bij? Je hebt het zelf in de hand.

MEDIA MASTERS 20/21

Tijdens de campagneweek werden door het hele land (digitaal) activiteiten georganiseerd waaraan iedereen kan deelnemen.

Netwerk Mediawijsheid

MediaMasters is een initiatief van Netwerk Mediawijsheid. Het netwerk maakt zich hard voor een Nederland waarin iedereen mediawijs is – of bezig is dat te worden. Want mensen die mediawijs zijn, kunnen zich gemakkelijker en zekerder bewegen in een samenleving waarin (online) media een steeds grotere rol spelen.

Het netwerk bestaat uit meer dan duizend organisaties die zich inzetten op gebied van mediawijsheid. Dat zijn onder meer bibliotheken, culturele instellingen, mediacoaches,

lesmateriaalontwikkelaars, educatieve uitgeverijen, onderzoeksinstituten, ict-bedrijven, mediaproductoren en -platformen, onderwijsinstellingen en zorg- en welzijnsorganisaties. De opdrachten en vragen in MediaMasters worden mede samengesteld uit aanbod van het netwerk.

Netwerk Mediawijsheid wordt aangestuurd door vijf organisaties uit het netwerk: Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, ECP | Platform voor de InformatieSamenleving, Omroep Human, Kennisnet en de Koninklijke Bibliotheek.

Bron: Netwerkmediawijsheid.nl

Netwerk
Mediawijsheid

VRAAG ALTIJD
OF JE MAG GAAN
KOKEN!

Worstenbroodjes voor kids

Ingrediënten

4 plakjes hartige taartdeeg

250 gram gemengd gekruid gehakt

2 eieren

Paneelmeel

Wat heb je nodig?

Kom

Bakplaat

Bakpapier

Ovenwanten

Oven

Hoe maak je het klaar?

- Verwarm de oven voor op 180 graden.
- Laat 4 plakken hartige taartdeeg ontdooien.
- Meng het gekruid gehakt met 1 ei en paneermeel. Het mag nog een beetje nat zijn, maar stevig genoeg om worstjes van te rollen.
- Snijd de ontdooide plakken hartige taartdeeg door midden.
- Verdeel 250 gram gekruid gehakt in 8 gelijke stukken en rol er worstjes van.
- Leg op elk deegplakje een worstje en vouw het deeg eromheen.
- Leg de broodjes met de naad naar onder op een bakplaat met bakpapier.
- Bestrijk de worstenbroodjes met een losgeklopt ei.
- Bak ze in 15 minuten goudbruin gaar in de voorverwarmde oven.

SURFSLEUTEL

©Surfsleutel

Deepfake!

Deepfake is een verzamelnaam voor software waarmee je nepvideo's kunt maken die bijna niet van echt te onderscheiden zijn. Met deze software kun je iemand dingen laten zeggen of doen die hij of zij in werkelijkheid nooit gezegd of gedaan heeft. Deepfake is een vorm van wat we synthetische media noemen: media die zijn gemaakt of bewerkt met behulp van een kunstmatige intelligentie.

Deepfake kan het in de toekomst steeds moeilijker maken om te zien of een video echt of nep is. Wat is een deepfake precies en hoe herken je het? En wat zijn de mogelijke gevolgen voor onze samenleving?

Wat zijn deepfakes?

De naam deepfake is een combinatie van de woorden *deep learning* en *fake* (nep). Deep learning is een techniek die valt onder kunstmatige intelligentie. Het zorgt ervoor dat computers

nieuwe dingen kunnen leren op basis van grote hoeveelheden data. Het maakt dan niet uit of die data bestaan uit getallen, tekst, geluid of beeld.

Deepfake-software zet dus kunstmatige intelligentie in om nepvideo's te maken die echt lijken. Dit soort software was vroeger alleen te vinden in dure filmstudio's in Hollywood, maar is nu steeds vaker gratis te downloaden en te gebruiken.

Waarvoor kunnen deepfakes worden ingezet?

Voorlopig zijn er geen bekende voorbeelden van deepfakes die voor grote verwarring zorgden. De toepassing beperkt zich voorlopig tot experimenten van journalisten, media en universiteiten. De ontwikkeling van deepfake-software kan echter snel gaan. De kwaliteit zal steeds beter worden en de kosten om het te maken steeds lager.

Het maken van een deepfake is ook nog niet heel makkelijk. De Volkskrant deed een poging en beschrijft in de Volkskrant hoe deepfake-software werkt en wat de beperkingen zijn.

<https://www.volkskrant.nl/kijkverder/2018/nepvideos/>

De meest voor de hand liggende toepassing van deepfake ligt in nepnieuws. Nepnieuws draait om het verspreiden van misleidende informatie. Daar lenen deepfakes zich natuurlijk goed voor. Misbruik van de technologie kan voor verwarring en onrust zorgen.

Ook zijn er meer onschuldige toepassingen. Zo kan de technologie ingezet worden in de productie van films om (een overleden) acteur een rol in een film te geven. Filmfans gingen al aan de slag met de technologie door acteur Nicolas Cage allemaal rollen te geven in films waar hij nooit in speelde. Dat deepfakes ook gebruikt kan worden voor een goed doel, blijkt ook uit een filmpje waarin David Beckham aandacht vraagt voor de ziekte malaria. Dankzij de technologie deelt hij zijn boodschap in wel negen talen. Deepfake-technologie wordt momenteel vooral ingezet voor het maken van nepvideo's, maar met vergelijkbare software kan ook geluid bewerkt

worden. In 2018 liet Adobe (het bedrijf achter Photoshop) een demo zien waarin ze laten uitleggen hoe ze stemgeluid makkelijk kunnen bewerken (knippen en plakken) en inzetten om 'fake audio' te produceren.

» Bekijk het dossier Nepnieuws:
<https://www.mediawijsheid.nl/nepnieuws/>

Wat zijn de risico's van deepfakes?

De technologie roept veel vragen op over de gevaren voor de journalistiek en de democratie. Hoe weet je nog wat echt of nep is?

Het grootste risico is dat we niet meer kunnen vertrouwen op feiten. En dat leidt tot ongeloofwaardigheid van media, politici en de democratie. Met deepfakes kunnen bekende mensen, van acteurs tot wereldleiders, allerlei uitspraken in de mond gelegd worden die ze nooit hebben gedaan. Beeldvorming, gebeurtenissen en gesprekken kunnen worden beïnvloed en tot grote verwarring over de waarheid leiden. Voorbeelden hiervan zie je terug in de aflevering van Tegenlicht, 'Deep Fake News'.

<https://www.vpro.nl/programmas/tegenlicht/kijk/afleveringen/2018-2019/deep-fake-news.html>

‘Zien is geloven’ is niet meer vanzelfsprekend. Nieuwsmedia, zoals het NOS journaal of NU.nl, maken in hun verslaggeving veel gebruik van video’s. Als live-beelden of reportages overtuigend kunnen worden bewerkt met deepfake, kan de betrouwbaarheid van de journalistiek daar onder lijden.

Deepfakes en nepnieuws, zorgen ervoor dat je mensen kunt overtuigen van iets dat nooit heeft plaatsgevonden of iemand nooit heeft gezegd. In het ergste geval zorgt het ervoor dat alles nep zou kunnen zijn.

Media, politiek en democratie zijn in Nederland gebaseerd op hun geloofwaardigheid. Daarom is het belangrijk om te weten hoe je deepfakes en nepnieuws kunt herkennen.

Wat kan er worden gedaan tegen misbruik van deepfake-software?

In Nederland is er nog geen officiële wetgeving over de verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid bij het maken of delen van deepfakes.

Sinds eind 2018 is er wel een kabinetsplan om nepnieuws te bestrijden. De overheid gaat de verspreiding van nepnieuws in Nederland onderzoeken en wil de weerbaarheid van burgers vergroten met een bewustwordingscampagne. De technologie die wordt gebruikt

voor het maken van deepfake-video’s, kan ook helpen bij de bestrijding ervan. Door het herkennen van patronen kunnen algoritmes signalen zien die verklappen dat een video nep is. Voorbeelden van dat soort signalen zijn ogen die niet knipperen, het schaduwpatroon van het gezicht en de vervaging van beeldkwaliteit bij armgebaren.

In Nederland werkt Theo Gevers, computerwetenschapper aan de Universiteit van Amsterdam, aan een plug-in voor browsers. Deze moet gebruikers erop wijzen wanneer een video een deepfake is. Het werk van Theo Gevers komt ook aan bod in de aflevering van Tegenlicht over Deep Fake.

<https://www.vpro.nl/programmas/tegenlicht/kijk/afleveringen/2018-2019/deep-fake-news.html>

Ook platformen als Facebook en Google werken aan oplossingen voor het herkennen van deepfakes.

Dit kun je zelf doen om deepfake-video’s te herkennen.

Een kritische blik is voor nu het beste hulpmiddel om deepfakes te herkennen.

1. Let op visuele aanwijzingen

Door jezelf vragen te stellen kun je aanwijzingen in het beeld herkennen die kunnen wijzen op een deepfake:

- Maakt de mond onnatuurlijke bewegingen?
- Beweegt de mond in lijn met de rest van de gezichtsuitdrukking?
- Knippert de spreker niet met zijn ogen?
- Zitten er 'vervaagde' pixels in het beeld?
- Wat kun je nog meer zien van het lichaam van de spreker en klopt dat met de bewegingen die het hoofd maakt?

Maak het jezelf makkelijker door de video vertraagd af te spelen, dan vallen eventuele eigenaardigheden nog meer op.» In het dossier Mediawijs met beeld vind je meer tips om kritisch en bewust naar beelden te kijken

<https://www.mediawijsheid.nl/mediawijs-met-beeld/>

2. Let op de bron van de video

Wie is de afzender van de video? Is het een bekende nieuwsbron zoals de BBC of de NOS of is de afzender onbekend? Een onbekende afzender kan een eerste aanwijzing voor onbetrouwbaarheid zijn.

Is de afzender wel zichtbaar, maar ken je zelf de naam niet? Probeer dan meer te weten te komen over de afzender. Is er een website met informatie over de redactie en contactgegevens? Heeft de afzender een geverifieerd account op sociale media? Verzamel zoveel mogelijk bewijsstukken over de (on)betrouwbaarheid van de bron.

» Kijk voor meer tips over het vinden van betrouwbare informatie in het dossier Informatievaardigheden

<https://www.mediawijsheid.nl/informatievaardigheden/>

3. Waar staat de video nog meer?

Is de video te vinden op meerdere plekken of alleen op de website waar je de video tegenkwam? Zoek via DuckDuckGo, Google en YouTube naar de video en bekijk hoe de video daar wordt gepresenteerd.

Of zoek op het onderwerp: als er een nieuwswaardig onderwerp in de video centraal staat (bijvoorbeeld een pikante uitspraak van een politicus) dan zullen andere media dit nieuws ook brengen. Probeer het onderwerp van de video te bevestigen via meerdere bronnen.

Bron: www.mediawijsheid.nl/deepfake/

MediaDiamant

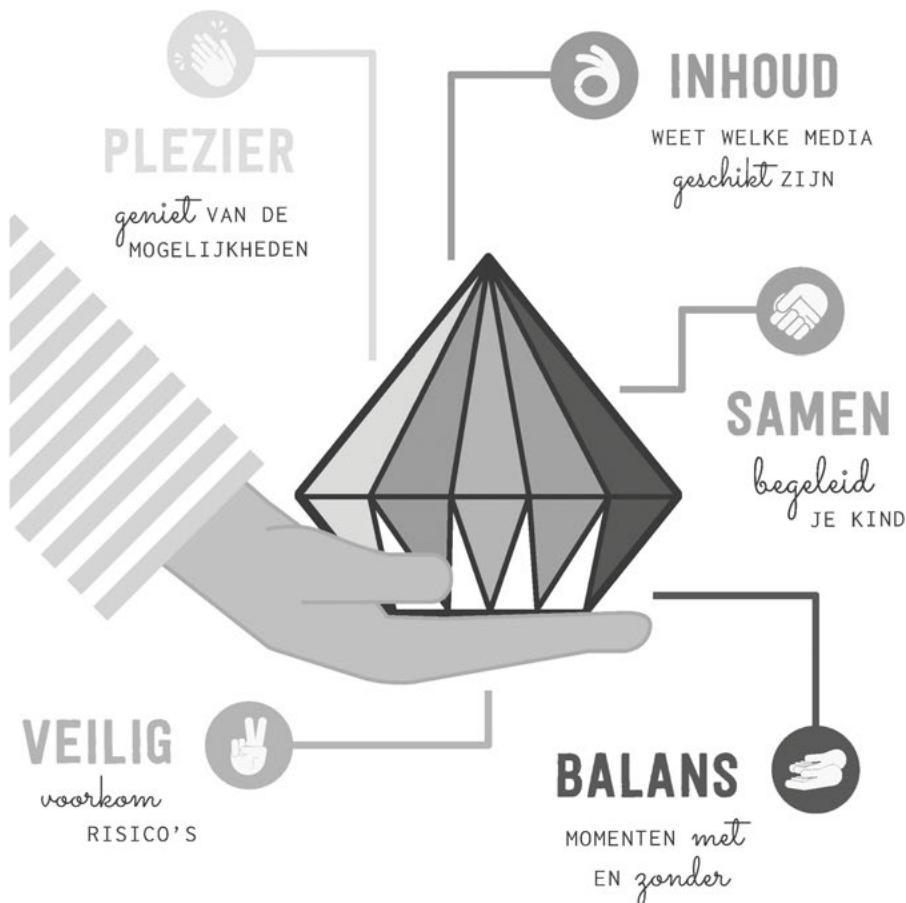
Wegwijs in mediaopvoeding

Op mediawijsheid.nl/mediadiamant vind je concrete tips hoe je de MediaDiamant kunt gebruiken.

Zelf aan
de slag?

DRAAI DIT VEL
OM EN VOUW JOUW
MEDIADIAMANT!

mediewijzer.net

BEELD EN GELUID

ICCP

Platform voor de
InformatieGesamting

Kennisnet

KB

Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek van Nederland

HOUD HET *zelf* IN DE HAND!

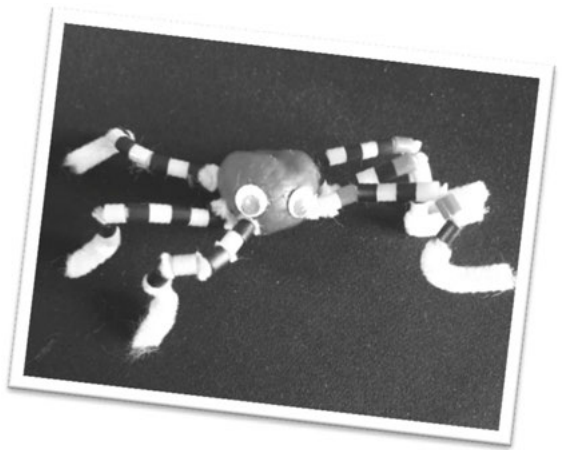
KNIP, VOUW & PLAK

JOUW *eigen* MEDIADIAMANT.

Halloween - knutsel

Kralen Spin

Wat heb je nodig?

- kastanje
- chenilledraad
- strijkkralen
- kraaloogjes
- lijm
- schaar of kniptang
- priem of naald

Hoe maak je het?

- Knip het chenilledraad in gelijke stukken. Zodat je hier pootjes van kunt maken. Zorg er voor dat ze lang genoeg blijven. Dan kun je de pootjes later nog buigen.
- Prik met een priem of een naald gaatjes in de kastanjes. (6 stuks) bij een kleine kastanje. Als je een grote kastanje hebt, kun je misschien 8 gaatjes maken.
- Haal wat chenille van het draadje af door het chenille naar beneden te duwen tot je een stukje ijzerdraad ziet.
- Rijg verschillende kleuren strijkkraaltjes die bij Halloween passen aan het chenilledraad.. Hou aan het eind een stukje over als je harige pootjes wilt, of rijg hem op 1 kraal na vol, zodat de kralen blijven hangen en niet van het pootje afvallen.
- Breng in elk gaatje van de kastanje een druppeltje lijm aan en lijm de 6 of 8 chenilledraadjes met de strijkkralen in de kastanje vast.
- Laat de pootjes van de spin even drogen, en buig ze als de lijm gedroogd is in spinnenpootjes.
- Je spin is nu bijna klaar! Plak nu de oogjes op je Kralen Spin.
- Veel plezier met je Kralen Spin !

Wereldkampioenschappen voetbal in Qatar

Voetbal is een wereldwijde, populaire balsport waarbij twee ploegen van tien spelers moeten proberen de bal in het doel van de tegenstander te krijgen. In het doel staat nummer elf. De bal mag met ieder deel van het lichaam gespeeld worden, met uitzondering van armen en handen. Behalve bij het inwerpen van de bal, dat mag namelijk wel met armen en handen. Beiden teams mogen drie keer van spelers wisselen tijdens de wedstrijd. De wedstrijd wordt gespeeld in 2 x 45 minuten. De lengte van het speelveld is minimaal 90 en maximaal 120 lang. De breedte is minimaal 45 en maximaal 90 meter breed. Deze maten gebruiken we in Nederland. Bij internationale wedstrijden zijn de afmetingen lengte 100-110 en de breedte 64-75. Het doel is 7 m32 breed en 2 m44 hoog. De voetbal is minimaal 410 en maximaal 450 gram zwaar en heeft een omtrek van 68 tot 70 cm. Bij het scoren in het doel krijg je 1 punt. Wie aan het eind van de wedstrijd de meeste punten heeft, wint. Bij evenveel doelpunten is er een gelijk spel.

Lees meer over het wereldkampioenschap voetbal in Qatar op
www.surfsleutel.nl/spelen/sport

©Surfsleutel

Brochure "De Surfsleutel"

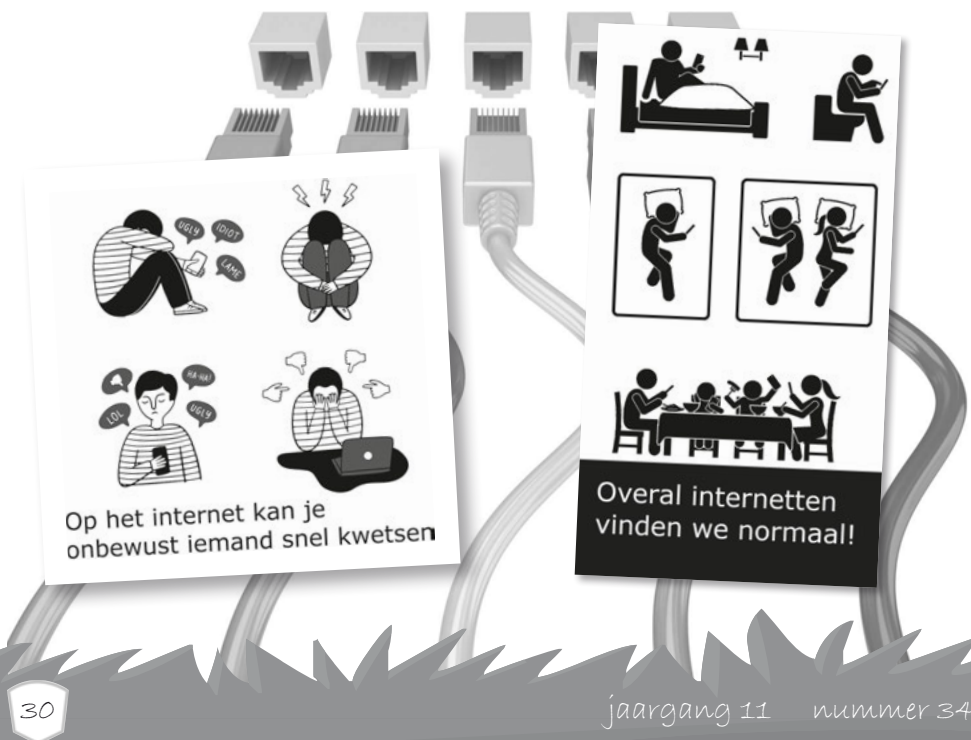
Organisaties op het gebied van Internetveiligheid en mediawijsheid

www.mediawijzer.net is hét online loket voor iedereen die (professioneel) te maken heeft met of meer wil weten over mediawijsheid. Mediawijzer.net is opgezet door het Mediawijsheid Expertisecentrum, op initiatief van de ministeries van OCW en Jeugd en Gezin. In de dossiers vindt u de informatie overzichtelijk op thema gerangschikt.

Media spelen een steeds belangrijkere rol in onze samenleving. Media zijn overal en hun maatschappelijke impact is groot. Op deze site vindt u allerlei informatie op het gebied van mediawijsheid; het vinden en begrijpen en maken van media in een door media gedomineerde samenleving.

Postadres:
Mediawijzer.net
Postbus 778
2700 AT Zoetermeer

Bezoekadres:
Paletsingel 32
2718 NT Zoetermeer

SURFSLEUTEL

klaraviskova@shutterstock.com

Valentijn- knutsel Sleutel-hanger

Wat heb je nodig?

- wol
- viltpapier (rood, roze)
- draad (rood, roze)
- naald
- schaar
- lijn
- sleutelhanger ringen

Hoe maak je het?

- Knip uit het roze viltpapier twee even grote hartjes.
- Naai met het rode draad de twee hartjes aan elkaar vast, maar laat nog een klein stukje open! (Vraag aan je ouders of verzorgers of dit mag!)
- Vul het hartje met de wol, zodat het hartje dikker wordt.
- Naai nu het hartje helemaal dicht.
- Knip uit het rode viltpapier twee even grote hartjes. Let erop dat deze hartjes kleiner zijn dan het hartje van roze viltpapier.
- Naai de hartjes aan elkaar met de rode draad. Let erop dat je het hartje nog vult met wol!
- Maak nu aan beide hartjes een lusje om de sleutelhanger ring aan te hangen. Deze kan je vast plakken of naaien.
- Knip uit verschillende kleuren roze viltpapier kleine stroken.
- Plak de stroken aan elkaar vast.
- Haal een sleutelhanger ring door de onderkant van het kleine rode hartje en maak de stroken hieraan vast.
- Je kan de hartjes nu nog verder versieren!

Brochure Kinderinternet de Surfsleutel

In samenwerking met DNB Groep B.V. wordt elk kwartaal een Surfsleutel brochure uitgegeven. Deze brochure wordt mogelijk gemaakt door regionale adverteerders en in 18 regio's aangeboden aan 25 verschillende basisscholen. Iedere basisschool ontvangt in eerste instantie gratis 25 exemplaren en kan naar wens meer exemplaren kosteloos aanvragen.

Met het verspreiden van deze brochure hopen we de naamsbekendheid van Kinderinternet de Surfsleutel te vergroten en verwerven we de middelen om de Surfsleutel online te houden.

De brochure bevat naast informatie over onze kinderwebsite www.surfsleutel.nl vooral veel tips en informatie voor kinderen, hun ouders en begeleiders over hoe je veiliger en kindvriendelijker op het internet kunt surfen. Daarnaast spelen we in op actuele onderwerpen zoals het gebruik van sociale media. Een aantal van deze brochures is nu ook van deze website te downloaden.

Wenst u de brochure ook gratis te ontvangen dan kunt u deze bij bestellen via:
DNB Groep B.V.,
telefoonnummer 0598-398800 of
email: receptie@dnbgroep.nl

Sociale en maatschappelijke doelstelling

Kinderinternet de Surfsleutel heeft een sociale en maatschappelijke doelstelling. Wij vinden het belangrijk dat kinderen over een gratis veiligere en kindvriendelijke internetomgeving kunnen beschikken, waar ze geen zaken in tegen komen waar ze niet mee geconfronteerd behoren te worden.

Vanaf januari 2018 heeft de redactie van de Surfsleutel besloten haar maatschappelijke verantwoordelijkheid verder op te pakken door haar redactie open te stellen voor mensen die uit een sociaal isolement willen

komen of een afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Mensen die graag zinvol bezig willen zijn. Voor wie het weer krijgen van een dag/ arbeidsritme of het opdoen van sociale -en/of arbeidsvaardigheden belangrijk is.

We gebruiken onze redactie als plaats waar zij op eigen tempo kunnen werken aan een stukje persoonlijke ontwikkeling en vaardigheden. Wij vinden het belangrijk dat men het gevoel heeft zinvol bezig te zijn en dat dit gewaardeerd wordt. Ieder mens is waardevol en kan op zijn eigen manier van alles bereiken! Zie ook www.sleutelenaanjetekomst.nl

Vrijwilligers Nicolette en Daisy maken samen pepernoten voor het vernieuwde recept op de Surfsleutel.

NOUW

Kinderinternet de Surfsleutel

Noordhaven 98
4761 DC Zevenbergen

Bezoekadres:
Noordhaven 98
4761 DC Zevenbergen

M: 06-48467697
(op werkdagen bereikbaar tussen 9.00 en 13.00 uur)

E: info@surfsleutel.nl
W: www.surfsleutel.nl

De redactie van de Surfsleutel is te bereiken via:
E: redactie@surfsleutel.nl

Uitgever:

DNB GROEP
SOCIALE EN MAATSCHAPPELIJKE PUBLICATIES

WWW.DNBGROEP.NL

DE UITGEVER EN DE SURFSLEUTEL ZIJN NIET VERANTWOORDELIJK VOOR DE INHOUD VAN DE ADVERTENTIES. NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN GEKOPIEERD EN/OF VERSPREID ZONDER SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN DE UITGEVER EN/OF DE SURFSLEUTEL.

